

ATATÜRK, BİLİM VE ÜNİVERSİTE

Prof. Dr. ABDURRAHMAN ÇAYCI

Atatürk'ün Türk tarihinde müstesna yeri işaret edilirken ilk akla gelen "vatan kurtarıcılığı" ve "devlet kuruculuğu" vasıflarının yanı sıra, hemen hatıra gelen şey "çağdaşlaşma önderi" olmasıdır. Öyle ki bu sonuncu özellik onu sadece Türkiye için değil, fakat modernleşme yolundaki başka toplumlar için de model haline getirmiştir.

Aslında çağdaşlaşma, Türklerin Viyana surları önünden yüzgeri ettiği 1683 yılında beri daima gündemdeydi.

Haliyle Atatürk de gençlik yıllarından beri konu ile yakından ilgilidir. Atatürk'ün bu husustaki fikirlerinin oluşmasında kendinden önce yaşanmış olan olayların, yapılan tecrübelerin, Atatürk'ün yetişmiş olduğu çevrenin okuduğu kitapların kamu görevlerinde edindiği tecrübelerin ve gözlemlerin büyük etkileri vardır.

Atatürk'ün çağdaşlaşma atılımlarını değerlendirirken —ki üniversite reformu da onlardan biridir.— Türk toplumunun Atatürk'ten önce yaklaşık 200 yıllık bir deneme dönemi geçirdiğini hatırlamak gerekir. 1718'den 1918'e kadar uzanan bu dönemde, önce Avrupa'nın askerî alanda tartışılmaz üstünlüğü görülmüş, dolayısıyla askerî teknolojiye yönelik alanlarda iktibaslar yapılmak istenmiştir. Ancak askerî teknoloji iktibasının okul, dolayısıyla bilim yoluyla olacağı görülmüş ve bu maksatla modern askerî okullar açılmıştır. Bunları sivil meslek okulları takip etmiştir.

Sürekli hale getirilen elçilikler ve tercüme odaları ve yabancı dil öğrenimi ile yenileşme hareketi askerlik ve millî eğitim alanından çıkarak yeni bir siyasî düzen arayışına yönelmiştir. Bu gelişme Tanzimatla belirginleşip 1876 ve 1908 Meşrutiyet dönemlerinde bu yolda ciddi adımlara dönüşmüştür.

Son yıllarını Atatürk'ün de idrak ettiği yaklaşık 200 yıl devam eden bu yenileşme hareketleri, arzu edilen sonuca ulaşmış mıdır? Ulaşmamışsa sebepleri nelerdir? Bu sebepler Atatürk'ün olaya yaklaşımını nasıl etkilemiştir?

Belirtilen dönemde Türk toplumunun modern eğitim yapan askerî ve sivil okulları, batıdan alınmış kanunları ve bunlara göre çalışan nizamiye mahkemeleri ve parlâmenter rejim anlayışı ile artık kolayca geriye döne-meyecek ölçüde batıya yönelmiş bulunduğu bir gerçektir.

Ancak yapılanlar Devleti yıkılmaktan kurtaramamış, 1908'lerde daha da yoğunlaşan krizler imparatorluğun yıkılmasına yol açmıştır.

Başarısızlığın sebepleri nelerdir? Bunların Atatürk'ün tutumunda etki-leri var mıdır?

Belirtilen dönemde yenilik yapmak isteyen bu devlet adamı kendi kavrayış ve anlayışı ölçüsünde batıdan birşeyler almaya çalışmıştır. Ancak yapılanlar arasında "süreklilik olmaması" neyin alınıp "neyin bırakılması gerektiği" tartışması, Atatürk'e kadar devam etmiş ve sistemli bir yenileş-meyi engellemiştir.

Neticede zamanla toplumda bir kültür ve medeniyet ikileşmesi, hatta çatışması meydana gelmiştir. Dolayısıyla ne eskiyi muhafaza ve ne de ye-niyi tam manasıyla benimseme mümkün olamamıştır.

Bu ortamda tedbirsiz ve zamansızca girilen Birinci Dünya savaşı, İm-paratorluğun tasfiyesi ve anayurdun dört bir yandan düşman tecavüzüne uğraması ile noktalanmıştır.

İşte düşmanı aziz Anadolu'nun harimi ismetinde boğduktan sonra, Atatürk'ün temel gayesi, devletin bir daha aynı duruma düşmemesi ve sonsuza kadar yaşaması için gerekli tedbirleri almaktır. Atatürk inkılâpları adını verdiğimiz bu tedbirlerin hedefi Türkiye Cumhuriyetini topyekûn ve bir an önce çağdaş medeniyetin ortağı haline getirmektir.

Çağdaş medeniyeti topyekûn iktibas etmek, yeni Türkiye Cumhuriyeti için bir hayat-memat politikası olarak benimsenmiştir. Atatürk bu yolda kararlı atılımları yaparken, eskilerin yaptığı gibi "kültür-medeniyet ayırımı-na" rağbet etmemiş, genelde benimsediği gibi rasyonel ve pragmatik bir yaklaşımla, çağdaş medeniyeti bir bütün olarak ele almış ve "topyekûn ye-nileşmeyi" "başarının vazgeçilmez şartı" addetmiştir. Dolayısıyla, kendin-den önceki yenileşme hareketlerine göre, Atatürk inkılâpları radikal bir mahiyet arzeder ve köklü düzenlemeleri hedef alır. Nitekim bahis konusu edeceğimiz üniversite reformunu da bu çerçeve içinde incelemek gerekir.

Hatırlanması gerektiği gibi, çağdaş medeniyetin oluşması, fikir ve düşünce hayatında rasyonel düşüncenin ön plâna geçmesi, başka bir de-

yimle kafalara “bilim zihniyeti” nin yerleşmesi ile mümkün olmuştur. Bu konuda öncülüğü de haliyle yüksek bilim kurumları yapmışlardır.

Dolayısıyla çağdaş medeniyete giden yol, bilim ile onun pratiğinin uygulanmasından oluşan ve insanoğlunu tabiata hâkim duruma getiren teknolojiden geçmektedir.

Rasyonel ve pozitivist bir düşünce yapısına sahip olan Atatürk, Türkiye’ye bilimin rehber olmasını en sağlıklı yol olarak göstermektedir. Bu görüşünü güçlü ifadesi ile kitlelere aktarır. Nitekim Büyük Zafer’den üç ay sonra, Bursa’da öğretmenlere şöyle seslenir:

“Gözlerimizi kapayıp mücerret yaşadığımızı farzedemeyiz. Memleketimizi bir çember içine alıp cihan ile alâkasız yaşayamayız... Bilâkis müterakki, mütemeddin bir millet olarak medeniyet sahasının üzerinde yaşayacağız. Bu hayat ancak ilim ve fen ile olur. İlim ve fen nerede ise oradan alacağız ve her ferd-i milletin kafasına koyacağız. İlim ve fen için kayıt ve şart yoktur”. Gene aynı konuşmada “milletimizin siyasî ve içtimâî hayatında, milletimizin fikri terbiyesinde de rehberimiz ilim ve fen olacaktır.”

22 Eylül 1924 de Samsun’da öğretmenlere seslenirken, “Dünyada herşey için, medeniyet için, hayat için, muvaffakiyet için, en hakikî mürşit ilimdir, fendir. İlmî ve fennî haricinde mürşit aramak gaflettir, cehalettir, delâlettir” sözleri ile bu husustaki düşüncesini en açık ve en kesin şekilde ortaya koyar. Nihayet Onuncu Yıl Nutkunda “Türk milletinin yürümekte olduğu terakkî ve medeniyet yolunda elinde ve kafasında tuttuğu meşale müsbet ilimdir” sözleri ile meselelerimize hangi yoldan çözüm aranması gerektiğini, şüpheye mahal kalmayacak bir surette ifade eder. Atatürk’ün “en hakikî mürşit ilimdir” diye tanımladığı müsbet ilimin üretildiği yerler ise üniversitelerdir.

O sırada Türkiye’nin tek bir üniversitesi vardır: İstanbul Darülfünunu. Darülfünun o zamanki yapısı ile Atatürk inkılâplarını yaşamakta olan Türkiye’nin ihtiyaçlarına, atılımlarına cevap verebilecek vaziyette midir? Değildir. Dolayısıyla 1922’den 1932’ye kadar uzanan on yıl boyunca Darülfünun’a yeni imkânlar verilerek kendi kendisini yenilemesi beklenir.

İlk önce Darülfünun’a eski Harbiye Nezareti binası tahsis edildi. Daha sonra 1923’te müderris maaşlarına önemlice bir zam yapıldı, 1924’de Darülfünun’a vakıf mallarına sahip olmak hakkı verildi.

21 Nisan 1924 ve 499 sayılı kanunla Darülfünun’a tüzel kişilik tanınır ve 7 Ekim 1925 talimatnamesi ile idarî ve ilmî özerklik verilir. Bu talimat-

nameye göre, Darülfünun Emmini, müderrisler ve muallimlerin seçecekleri, en çok oy alan iki aday arasından Millî Eğitim Bakanlığı tarafından tercih edilecektir.

Sonuç itibariyle 1922'den 1932'ye uzanan dönemde, hükümet Darülfünun'un öğretim ve programına karışmamış, gelişmeleri üniversite-den beklemiştir.

Ancak Darülfünun'da Türkiye'nin gidişen uygun bir faaliyet görülmediği gibi inkılâba ters gelen olaylar meydana gelir. Meselâ, 1924'de Darülfünun bahçesinde resim çektiren öğrenciler idarece cezalandırılmışlardır. Olay Ankara'da tepki uyandırmıştır. Daha sonra meydana gelen bazı öğrenci olayları meclis'e intikal etmiş ve Darülfünun'un muhtariyetinden kaldırılıp kaldırılmaması tartışılmıştır.

Benzeri olayların yansırı, Darülfünun'daki iç çatışmalar ve tartışmaların gazete sütunlarında boy göstermesi hocalar arasında özellikle bilimsel açıdan karşılıklı şiddetli eleştiriler, üniversite konusunun gündeme gelmesinde etken olmuşlardır.

Fakat anlaşıldığına göre, inkılâpçı çevrelerde, en ağır eleştiri Darülfünun'un inkılâplara karşı kayıtsız davranmasından kaynaklanmaktadır. Türkiye'yi topyekûn çağdaş medeniyet ve kültürün ortağı yapmayı hedefleyen Atatürk inkılâplarının yürütülmesinde Darülfünun kayıtsız, ilgisiz bir görünüm içindedir. Maarif Vekili Reşit Galip bunu şöyle ifade eder: *"... Memlekette sosyal ve siyasi büyük inkılâplar oldu. Darülfünun bunlara karşı tarafsız bir gözlemci kaldı. Ekonomik alanda anlamlı hareketler oldu. Darülfünun bunlardan habersiz göründü. Hukukda radikal değişiklikler oldu. Darülfünun yalnız yeni kanunları öğretim programına almakla yetindi. Harf devrimi oldu. Öz dil hareketi başladı. Darülfünun hiç tınmadı. Yeni bir tarih anlayışı, millî bir hareket halinde bütün ülkeyi sardı. Darülfünun da buna ilgi uyandırabilmek için üç yıl kadar uğraşmak ve beklemek gerekti, İstanbul Darülfünun'u artık durmuştu, kendisine kapanmıştı. Vustaî bir tecerrüt içinde dış âlemden elini ayğını çekmişti."*

Devrin fikir adamlarından bazılarının görüşlerini vermek de faydalı olacaktır.

Burhan Asaf (Belge) Kadro dergisindeki bir yazısında: "Hayatın her safhasında değişiklikler yaparak ilerleyen Türk inkılâbı memleketin yegâne ilim ocağında tek bir akis uyandırmaya muvaffak olmamıştı." ifadesiyle Darülfünun'u itham eder. F. Rıfki Atay ise, 17 Temmuz 1932 tarihinde Cumhuriyette "Darülfünun Türk inkılâbına dair on seneden beri bir tek sayfa te-

lif etmemiştir. Darülfünun'un memleketin maddî ve manevî müesseselerinin hepsine dokunan yepyeni maddî, manevî bir nizam yaratan Türk inkılâbına karşı bu vaziyeti nasıl tahlil olunabilir? Biz ne bitaraflığı ne de kifâyetsizliği kabul ederiz." görüşündedir.

Dönemin bütün siyasî ve kültürel hareketlerine yön veren Atatürk için Türkiye'nin temel hedefi, en hayati meselesi, çağdaş medeniyet ve kültürün tam bir ortağı haline gelmektir. Bunun yolu bilimden, teknoloji-den geçtiğine göre, Darülfünun'u çağdaş bilimi üretecek seviyeye getirmek elzemdir. Atatürk inkılâplarının geleceği bu yoldaki başarıya bağlıdır. Atatürk her zamanki gerçekçiliği ile on yıl bekledikten sonra meseleye köklü bir çözüm getirmek için faaliyete geçer. Objektif ve isabetli bir karar verebilmek için önce bu konuda tarafsız ve yabancı bir bilim adamı görevlendirildi. Cenevre Üniversitesi Pedagoji Profesörü A. Malche Türkiye'ye davet edildi. Darülfünun hakkında kendisinden rapor hazırlaması istendi. Malche yaptığı geniş incelemelerden sonra görüşlerini Bakanlığa sundu. (1 Haziran 1932).

Malche raporunu hazırlamadan önce, siyasî şahsiyetler, Darülfünun'un hocaları, öğrencileri ile görüşmüş, derslere girmiş, seminer, laboratuvar çalışmaları ve kütüphaneleri incelemiş hastaneleri hatta bazı lisele-ri ziyaret etmiş, öğrenciler arasında bir de yazılı anket tertiplemiştir. Ayrıca öğrencilerin hayat tarzları, malî durumları, serbest zamanlarını incelemiştir.

Böylece Darülfünun hakkında hiç bir peşin hüküm sahibi olmaksızın, objektif bir değerlendirme yapmak imkânını bulmuştur. Raporun tam tercümesi ve Atatürk'ün değerlendirmesi için Bkz. Kocatürk, Prof. Dr. Utkan, "Atatürk'ün Üniversite Reformu ile İlgili Notları" Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C. 1, S. 1, Sayfa: 3-96.

Prof. Malche raporunun ilk sayfalarında öğrenci ile öğretim araçları üzerinde durmakta, öğrencilerin henüz harp nesline mensup bulunmaları dolayısıyla, fazla heyecan ve vak'a ile dolmuş bir çocukluğun ve bazen eksik bir orta tahsilin tesirleri altında bulduklarını belirterek, taşradan gelen bazı öğrencilerin hayatlarını işgal eden, maddî sıkıntılar içinde yaşadıklarına dikkati çekmekte ve özellikle Türkçe yayınların yetersizliği ve yabancı dilden eserleri okumaya ve anlamaya muktedir öğrencilerin azlığı sebebiyle, Darülfünun'da öğretimin sadece ders notlarına dayanmasının sakıncalarını dile getirmekle işe başlamıştır.

Bahis konusu rapora göre:

1. Darülfünun'un hukukî vaziyeti netleştirilmeli, ilmî muhtariyet korunmakla birlikte, idarî ve akademik personelin seçiminde hükûmet sorumluluğu üzerine almalıdır.

2. Darülfünun kendisini bilinçli bir şekilde muayyen bir noktaya sevkeden ilmî ve fikrî bir hızdan nasibedar görünmemektedir. Yeni bir teşkilâtı gerektiren sebeplerden biri de budur.

3. Profesörlerin tayini Darülfünun'un geleceği için her şeyden önemlidir. Alâkadarlar müstakbel arkadaşlarını seçiyorlar. Alâkadarlar fena hâkimlerdir. Onların reyine müracaat etmeli, fakat karar dışardan verilmelidir. Darülfünun'un müstakbel hocaları tercihen yurt dışında yetiştirilmelidir.

4. Darülfünun'da öğretim metodu ders notlarına dayalı olup, ansiklopedik bilgileri kapsamakta ve her sene değişmeden tekrarlanmaktadır. Bu öğretim yaratıcı değildir. Uygulamalı dersler ve seminerler ile öğrenci kişisel araştırmaya yönlendirilmelidir. Buna paralel olarak imtihan usulleri de değiştirilmeli, hafızaya dayalı bilgi yerine uygulamaya yönelik bilgiye öncelik verilmelidir. Darülfünun'un herşeyden önce vazifesi, düşünür dimağlar yaratmaktır.

5. Türkçe ilmî yayınlar yetersizdir. Öğrenci yabancı dil bilmiyor. Do-layısıyla öğrenciye okuduğunu anlayacak bir yabancı dil ilk yıllarda mutlaka öğretilmelidir.

6. Kütüphaneler fakir, hizmet saatleri ve çalışma şekilleri yetersizdir. Kütüphaneler merkezleştirilmeli ve öğrenciye kitap iare etmelidir.

7. Darülfünun ilmî zihniyeti yaratmakla görevlidir. Bu öğrencileri bizzat kişisel araştırmalara yöneltmekle mümkün olacaktır. Bunu sağlamak için de öğretim üyelerinin ders saatleri dışında öğrencilere zaman ayırmaları, öğrenci ve araştırma ile daha fazla meşgul olmaları gereklidir.

8. Darülfünun'da öğretim herşey demek değildir. Darülfünun'un vazifeleri arasında, öğrencileri manen geliştirecek temiz ve seçkin bir ortam temin etmesi de vardır. Darülfünun öğrencinin sosyal ihtiyaçlarını sağlayacak tedbirler almalıdır. Pansiyonlar, yurtlar, kantinler temin etmeli, spor hayatını geliştirecek çözümler getirmelidir. Ayrıca mezunlarla ilişkiyi devam ettirecek kuruluşlar oluşturulmalıdır. Özetle, öğrencinin Darülfünun'u kendi evi ve fikri vatani gibi sevmesi sağlanmalıdır.

9. Türkiye gibi baştan başa yeniden teşekkül eden bir memleketin meseleleri Darülfünun'un çalışmalarına öncelikle konu teşkil etmelidir. Türkiye'nin coğrafyası, jeolojisi, tarihi, sağlık meseleleri, sanayisi, güzel sanatları... vs. Darülfünun'un ilk araştıracağı konular olmalıdır.

10. Darülfünun'un yenileşmesi yeterli değildir. Kurumun aynı zamanda geniş bir çevreye faydalı olması lâzımdır. Bunun için Darülfünun hariçe açılmalı, meselâ ortaöğretim elemanlarına tekâmül kursları ve halka açık konferanslar düzenlemeli, tatil aylarında kongreler, seminerler tertiplemeli, halka hitap eden bir dergi yayınlanmalıdır...

Atatürk, Malche'in raporundaki hususların önemli bir kısmını benimsemiş ve bu raporu bir kültür programı gibi telâkki ederek, millî ve çağdaş üniversiteyi oluşturma için hemen uygulamaya koydurmuştur.

Maarif Vekaletinde oluşturulan bir komisyon hazırlıklara başlar. Fakültelerin görüşleri alınır. Neticede Atatürk inkılâplarının uygulanış metoduna uygun bir şekilde köklü bir çözüm yolu benimsenir. Darülfünun'un ilga edilerek İstanbul Üniversitesi adıyla yeniden teşkil edilmesi kararlaştırılır.

Darülfünun 31 Mayıs 1933 tarihinde yasa ile 31 Temmuz 1933 tarihi itibariyle ilga edildi ve yeni üniversite 1 Ağustos 1933 tarihi itibariyle oluşturuldu.

1 Ağustos 1933'ten 1 Mayıs 1934'e kadar devam edecek muvakkat dönemde, idareyi maarif vekilinin deruhte etmesi uygun görüldü.

İstanbul Üniversitesi'nin yeni kadrosu üç kaynaktan yararlanılarak oluşturuldu.

1. Eski Darülfünun'dan kadroya alınanlar.

2. Avrupa üniversitelerinde öğrenim ve ihtisaslarını başarı ile tamamlayıp yurda dönenler.

3. Yurt dışından getirilecek yabancı profesörler.

Yeni üniversitenin başarısı kadrosunun oluşmasına bağlıydı. Bunlar yeni üniversiteye ruh vereceklerdi. Bunun için Batı Avrupa'dan tanınmış bilim adamı getirtmek isteniyordu. Her milletten çeşitli gruplar halinde. Fakat bu mümkün olmadı. Ancak dramatik bir tesadüf Atatürk'ün modern üniversite yaratmak arzusuna yardımcı oldu.

Rejim değişikliği geçiren Almanya, ari ırktan olmayan üniversite hocalarını Nisan 1933'den beri tasfiye etmeye başlamıştı. Yahudi asıllı bu

ilim adamları hayatlarını ve geleceklerini tehlikede gördüklerinden yabancı ülkelere ilticaya başladılar. Bunların bir kısmı İsviçre'de Zurich'de Prof. Dr. Ph. Schwartz başkanlığında yurt dışındaki "Alman Bilim Adamları Yardım Cemiyeti"ni kurmuşlar ve başka ülkelerde iş aramaya başlamışlardı. Cemiyet Prof. Malche aracılığı ile Türk Hükûmeti ile temasa geçti ve dünya çapında ün yapmış öğretim elemanı sağlamak vaadinde bulundu. 6 Haziran 1933 de İstanbul'da Millî Eğitim Bakanı Reşit Galip ile yapılan toplantıda 30 kişilik bir liste üzerinde mutabakat sağlandı.

Buna göre yabancı Profesörler:

1. Üniversitede tam gün çalışacaklardı.
2. Öğrenciler için çevirmenler yardımı ile Türkçe ders kitaplarını en kısa zamanda hazırlayacaklardır.
3. Üçüncü yıldan itibaren Türkçe ders vereceklerdir.
4. Hükûmete gerektiğinde bilirkişi raporu hazırlayacaklardır.

Karşılığında;

1. Yüksek maaş, taşınma ve yol giderleri verilecek, sağlık sigortası ödenecektir. (Bir Türk Profesörü 150 TL. alıyor. Yabancı profesörlere ise 500-800 TL. verilmiştir.)
2. Çalışma arkadaşlarını Türkiye'ye getirip görevlendirme hakkı tanınmıştı.
3. Yabancı öğretim üyelerine devlet himayesi garantisi verilmiştir.

Böylece oluşturulan İstanbul Üniversitesi Avrupa standartlarında bir üniversite haline gelmiştir.

Burada üzerinde durulması gereken noktalar vardır.

Atatürk yeni üniversiteyi oluştururken kadronun seçkin olmasına itina etmiştir. Gelen Alman Profesörlerinin bir kısmı dünya çapında ün sahibiydi. Nitekim Türkiye'den ayrılanlar dünyanın tanınmış üniversitelerinde yer bulmuşlardır.

Enteresan taraf, bu görevlendirmelerde gelenlerin siyasî fikirleri dikkate alınmamıştır. Mültecilerin bazıları Almanya'da hapisten kaçarak gelmiş ve bazıları kamptan kurtarılmış ve Türkiye'de tam bir huzur ortamında kendilerini yenilemek imkânını bulmuşlardır. Kendilerine inisiyatif tanınmış, yetkiler verilmiştir. Gerektiğinde özel surette yardımlar yapılmıştır.

Alman hocalar yeni üniversitenin akademik geleneklerinin oluşmasında ders kitaplarının hazırlanmasında, özellikle geleceğin Türk bilim adamlarının yetişmesinde etkili oldular.

Unutmamak gerekir ki, Alman Üniversiteleri XIX, yüzyıl ortalarından XX. yüzyıl ortalarına kadar, yayınları yeni buluşları ve güçlü bir iş disiplini ile dünyanın en gelişmiş üniversiteleri özelliğini taşıyorlardı.

Bu nitelikler yeni oluşturulan İstanbul Üniversitesi'nin sağlam bir temelde yükselmesinde etkili oldular. Nitekim derslerde nakilciliğin yerine deney, gözlem ve uygulamalar ağırlık kazanmış, araştırma zihniyeti üniversiteye yerleşmiş, yabancı dil ve yayınlar ön plâna çıkmıştır. Özetle kısa sayılabilecek bir dönemde İstanbul Üniversitesi batı standartlarında bir üniversite olarak isim yapmıştır.

Diğer göze çarpan bir yenilik de, üniversitenin halk konferansları ve üniversite haftaları ile halka açılmasıdır.

Diğer taraftan üniversitenin kapasitesinin artırılması ve kaliteli öğretim yapmasının bir sonucu olarak gelir kaynakları mütevazı halk çocukları da öğrenim imkânı kazanmışlardır. Böylece Cumhuriyet idaresi ihtiyacı olan inkılâpçı bir kadroyu yetiştirme imkânını bulmuştur.

Fakat hepsinden önemlisi, Atatürk tarafından sağlam bir şekilde kurulan milletlerarası standartlara sahip İstanbul Üniversitesi, Ankara Üniversitesinin oluşmasına, bir anlamda bugünkü 28 Üniversiteye kaynak vazifesi görmüştür.

Esasen Atatürk üniversiteleri Türkiye'nin kültür birliğini oluşturacak kuruluşlar olarak düşünmüş ve 1930'lardan itibaren hız verdiği millî kültür politikasının bir aracı olarak çağdaş bir yapıda oluşmalarına itina göstermiştir.

Sonuç itibariyle, Türkiye'de bugün mevcut akademik araştırma ve çalışma düzeni, akademik potansiyel ile çağdaş medeniyet ve kültüre bakış açısı, Atatürk'ün hazırlamış olduğu üniversite reformunun bir sonucudur diyebiliriz.